

Φραγκίσκος Άμπνεϋ Άστιγξ

Γράφει η Πολυξένη Αλκ. Χαραλαμποπούλου, Φιλολόγος
Μέλος του Δ.Σ. Της Βυρωνικής Εταιρείας της Ι.Π. Μεσολογγίου
Συντονίστρια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Ο Φραγκίσκος Άμπνεϋ Άστιγξ (Hastings Franc Abney), νεώτερος γιος του βαρόνου και στρατηγού του βρετανικού πεζικού Charles Hastings, 11ου κόμητος του Huntingdon και της Parnell Abney, γεννήθηκε το 1794. Οι γονείς του που ήταν ευγενείς και οικονομικά εύποροι θα του εξασφάλιζαν μια άνετη ζωή. Το πόσο επιφανής ήταν η οικογένειά του φαίνεται από το ότι ο πρώτος γενικός κυβερνήτης της Ινδίας, Warren Hastings, ήταν εξάδελφός του και ο στρατιωτικός πολιτικός, Francis Rawdon-Hastings, μετέπειτα κυβερνήτης της Ινδίας ήταν εξάδελφος του πατέρα του. Κατατάχτηκε στο Αγγλικό Βασιλικό Ναυτικό λαμβάνοντας μάλιστα μέρος το 1805 στη μεγάλη ναυμαχία του Τραφάλγκαρ σε ηλικία μόλις 12 ετών. Ανήκε στο πλήρωμα του δίκροτου «Neptune», «Ποσειδών», του ναυάρχου Νέλσον. Επίσης πήρε μέρος και στη μάχη της Ν. Ορλεάνης το 1815. Μετά από δεκαπέντε χρόνια έφτασε στο βαθμό του πλοιάρχου και η σταδιοδρομία του διαγράφονταν λαμπρή. Όμως για πειθαρχικό παράπτωμα απομακρύνθηκε από τα καθήκοντά του το 1819, ενώ

βρισκόταν στο λιμάνι του Πορτ Ρουαγιάλ στη Τζαμάικα, ως κυβερνήτης του υδρογραφικού πλοίου «kangaroo».

Μετά την απομάκρυνσή του από το Βρετανικό ναυτικό, επέστρεψε στην Αγγλία και ύστερα από λίγο πήγε στη Γαλλία, όπου επηρεάστηκε από τις φιλελεύθερες ιδέες της Γαλλικής επανάστασης. Στο Παρίσι γνώρισε τον Έλληνα από τη Ρωσία Νικόλαο Καλλέργη, ο οποίος τον τίμησε με τη φιλία του μέχρι το τέλος της ζωής του. Ακόμα, ήρθε σε επαφή με πολλούς φιλέλληνες και γνώρισε το έργο του Λόρδου Βύρωνα. Τάχθηκε αμέσως υπέρ του αγώνα της ελληνικής ανεξαρτησίας και στις 12 Μαρτίου 1822 έφυγε από τη Μασσαλία με τον αμερικανό φιλέλληνα George Jarvis, φθάνοντας στην Ύδρα στις 3 Απριλίου του ίδιου έτους. Εκεί συνάντησε το ναύαρχο Τομπάζη και λίγες μέρες αργότερα στην Κόρινθο τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, που πίστευε ότι ήταν κατάσκοπος των Τούρκων και τον δέχθηκε με πολλή επιφύλαξη. Ο Jarvis με την επιμονή του έπεισε το Μαυροκορδάτο για την αθωότητα του συντρόφου του, ο οποίος τελικά άλλαξε γνώμη. Δέχθηκε να καταταγεί ο Άστιγξ στο υδραίικο ναυτικό και να αναλάβει την διοίκηση της κορβέτας «Θεμιστοκλής» των αδελφών Τομπάζη, αναγνωρίζοντας στο πρόσωπό του έναν ικανό στρατιωτικό με πολύτιμες ναυτικές γνώσεις χρήσιμες για την Ελλάδα και έναν άνθρωπο που την αγαπούσε βαθιά. Ήταν από τους πρώτους φιλέλληνες που ήρθαν στην Ελλάδα.

Ο Άστιγξ συνεργάστηκε με τον Σαχτούρη και τον Τομπάζη, αγαπήθηκε από τους Έλληνες ναυτικούς, διοικούσε σωστά και φρόντισε να εκπαιδεύσει και να επιβάλει τις αρχές της πειθαρχίας και στα ίδια τα πληρώματά του, κάτι που έλειπε από αυτά. Άλλωστε η έλλειψη πειθαρχίας ήταν η αιτία πολλών κακών στους Έλληνες. Η ναυτική επιχείρηση των Ελλήνων εναντίον των Τούρκων ως αντίποινα για τη σφαγή της Χίου, ήταν από τις πρώτες που πήρε μέρος. Το θάρρος, η γενναιότητα και ο ηρωισμός του έγιναν γνωστά από τις πρώτες μέρες στο ελληνικό ναυτικό.

Εκτός όμως από αυτές τις αρετές που τον διέκριναν στις πολεμικές επιχειρήσεις, πρότεινε και νέες, καινοτόμες προτάσεις για καλύτερη ναυσιπλοΐα και ακριβή σκόπευση, όπως μεταξύ των άλλων σύγχρονα όργανα μετρήσεως, ειδικούς χειρισμούς στα πανιά και χρήση ελαφριάς άγκυρας. Κάποιες από αυτές τις προτάσεις του έγιναν δεκτές, αλλά κάποιες όχι. Για το λόγο αυτό διαφώνησε με τον Μιαούλη και ζήτησε να μετατεθεί στην ξηρά. Πήρε το βαθμό του συνταγματάρχη του πυροβολικού και διορίστηκε διοικητής του ελληνικού πυροβολικού. Τη γνώση του γύρω από την πυροβολική τέχνη τη χρησιμοποίησε στους βομβαρδισμούς του κάστρου του Ναυπλίου. Με δικά του έξοδα οργάνωσε και εξόπλισε σώμα 50 ανδρών που έλαβε μέρος από κοινού με τις

ελληνικές δυνάμεις στη φύλαξη των δρόμων επικοινωνίας μεταξύ Κορίνθου και Ναυπλίου.

Η ελληνική κυβέρνηση, τον Μάιο του 1823, τον διόρισε υπεύθυνο του πυροβολικού στην εκστρατεία της Κρήτης με επικεφαλής τον Εμμανουήλ Τομπάζη, ο οποίος είχε διοριστεί διοικητής της Κρήτης. Ενώ κατέλαβαν το Καστέλι και βάδιζαν προς τα Χανιά, τον Οκτώβριο 1823, ο Άστιγξ αρρώστησε βαριά και αποχώρησε από την Κρήτη. Η επιχείρηση απέτυχε, οι ελληνικές δυνάμεις αποχώρησαν από την Κρήτη τον Απρίλιο 1824 και επέστρεψαν στην Πελοπόννησο.

Έχοντας την εμπειρία της ναυτικής πολεμικής τέχνης, προσπάθησε να πείσει για την αναγκαιότητα της οργάνωσης του επαναστατικού ναυτικού με ατμήλατα πλοία. Πίστευε ότι ο ελληνικός στόλος θα μπορούσε να αντιμετωπίσει μόνο με ατμοκίνητα πλοία τα βαριά καράβια του οθωμανικού στόλου. Προς αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε επίμονα και όταν πληροφορήθηκε ότι ο λόρδος Βύρων είχε φθάσει στην Κεφαλληνία και ότι θα διαθέσει σεβαστό χρηματικό ποσό για τον ελληνικό αγώνα, του έγραψε δύο φορές παρουσιάζοντας τις απόψεις του και προσπαθώντας να τον πείσει για την ορθότητα των σχεδίων του. Επί πλέον πήγε να τον συναντήσει στο Μεσολόγγι, αλλά ο Λόρδος Βύρων δεν συμφώνησε με τις απόψεις του, θεωρώντας το θέμα όχι πρώτης προτεραιότητας. Στο Μεσολόγγι επίσης γνώρισε τον κόμη Gamba, το

συνταγματάρχη Stanhope, τον βρετανό φιλέλληνα Edward Blaquiere και τους έπεισε για τις ιδέες του.

Το 1824 ο Άστιγξ υπέβαλε υπόμνημα στην ελληνική κυβέρνηση, στο οποίο ανέπτυξε λεπτομερώς τις απόψεις του, δήλωνε δε ότι θα διέθετε ο ίδιος σημαντικό ποσό και θα επιστατούσε στην κατασκευή του πολεμικού πλοίου. Το Βουλευτικό ενέκρινε την εισήγησή του και το Σεπτέμβριο του 1824 πήγε στην Αγγλία και ανέλαβε να διαχειριστεί 10.000 λίρες για να χτιστεί το ατμόπλοιο «PERSEVERANCE», αργότερα «Καρτερία», από τις 2.000.000 λίρες του δανείου που πήρε η Ελλάδα από την Αγγλία. Ο ίδιος προσέφερε το ποσό για την κατασκευή των κανονιών. Παρήγγειλε να γίνει η κατασκευή του πλοίου στο οικογενειακό ναυπηγείο του Μπρεντ στο Ντεπτφόρντ στον Τάμεση. Ήταν το πρώτο ατμόπλοιο στον κόσμο για πολεμική χρήση και ο ίδιος ο Άστιγξ οδήγησε την «Καρτερία» στην Ελλάδα. Το ταξίδι από την Αγγλία στην Ελλάδα ήταν ήδη ένας άθλος. Το πλοίο παραδόθηκε στο όνομά του για να μη δημιουργηθεί διπλωματικό επεισόδιο μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Έφθασε στο Ναύπλιο το Σεπτέμβριο του 1826. Μόλις έφτασε στο λιμάνι ο Άστιγξ κάλεσε την ελληνική κυβέρνηση να προβεί στις ενέργειες εκείνες προκειμένου το πλοίο, το οποίο έφερε ακόμα την αγγλική σημαία, να μεταβιβαστεί στην κυριότητα της. Μέσα σε κλίμα ενθουσιασμού και υπερηφάνειας, έγινε,

ύστερα από λίγες μέρες ,η έπαρση της ελληνικής σημαίας στο κατάστρωμα του πλοίου που συνοδεύτηκε από κανονιοβολισμούς από το φρούριο του Ναυπλίου.

Στις 11 Οκτωβρίου η Διοικητική επιτροπή της Ελλάδας, με έγγραφό της, ανέθετε την κυβέρνηση του πλοίου που ήταν το καμάρι και το στολίδι του ελληνικού στόλου, στον Άστιγξ που τον μετέθεσε από το στρατό ξηράς. Αυτός επίσης θα επέλεγε με αυστηρά και αξιοκρατικά κριτήρια το πλήρωμά του. Ακόμα όριζε «να αποτελεί μέρος του ελληνικού στόλου υπό τας οδηγίας του στολάρχου Ανδρέα Μιαούλη».

Η «Καρτερία», μήκους 125 ποδών και πλάτους 25, βάρους 400 τόνων, με 8 πυροβόλα και «έτερα ψιλά όπλα και εφόδια πολεμικά», ήταν το πλέον σύγχρονο πλοίο που έπλεε στη Μεσόγειο Θάλασσα. Διέθετε δύο ατμομηχανές με λέβητες με άνθρακα, ιπποδύναμης 84 αλόγων και δύο τροχούς οδήγησης. Κινούνταν με πανιά και οι ατμομηχανές της χρησιμοποιούνταν κυρίως κατά τη διάρκεια ναυμαχιών και πολεμικών επιχειρήσεων. Η εμφάνιση του πλοίου προκάλούσε τρόμο στους εχθρούς και οι Τούρκοι το έλεγαν «η φρεγάτα της φωτιάς». Η επιλογή του πληρώματος, που το αποτελούσαν γενναίοι και ικανοί να αντιμετωπίσουν τον εχθρό με επιτυχία άνδρες, ήταν αποκλειστική ευθύνη του Άστιγξ. Στο πλοίο είχε επιβιβαστεί ένας άλλος σημαντικός φιλέλληνας, ο αμερικανός στρατιωτικός γιατρός Samuel Howe και στη συνέχεια ο άλλος

μεγάλος γερμανός φιλέλληνας Heinrich Teiber. Στα απομνημονεύματά τους οι δύο άνδρες εκφράζουν το θαυμασμό τους για τον Άστιγξ, μας δίδουν όμως και πολλές πληροφορίες για τη ζωή στο πλοίο και τις πολεμικές του επιχειρήσεις.

Το πλοίο «Καρτερία» έλαβε ενεργό μέρος στον απελευθερωτικό αγώνα. Από τη δράση της αναφέρουμε τον αποκλεισμό των παραλίων της Ερέτριας το Μάρτιο 1827 και τον βομβαρδισμό του Ωρωπού, όπου κυριεύθηκαν δύο τουρκικά πλοία. Στόχος του Άστιγξ ήταν να καταστρέψει τις εχθρικές εγκαταστάσεις που μέσω της Εύβοιας εφοδίαζαν τα τουρκικά στρατεύματα που πολιορκούσαν την Ακρόπολη των Αθηνών. Έτσι θα εκδιώκονταν οι Τούρκοι από την Αττική και θα έληγε η πολιορκία της Ακρόπολης

Μετά την επιχείρηση του Ωρωπού, ο Άστιγξ έχοντας το ίδιο στρατηγικό σχέδιο, δηλ. την αποχώρηση των Τούρκων από την Αττική, στράφηκε στο Βόλο, σημαντικό κέντρο, γιατί εκεί κατέληγαν οι αποστολές εφοδιασμού των Τουρκικών δυνάμεων από τη Θεσσαλονίκη και την Κωνσταντινούπολη . Την ελληνική μοίρα αποτελούσαν ο «Θεμιστοκλής» του Τομπάζη, ο «Άρης» του Μιαούλη δύο γαλέτες, τα οποία οι πλοιοκτήτες τους ενοικίαζαν στην ελληνική κυβέρνηση, και η «Καρτερία», που στράφηκε εναντίον των Τουρκικών μονάδων που βρίσκονταν στο λιμάνι του Βόλου και μετά από σφοδρή

μάχη, άλλα τουρκικά πλοία είχαν βυθιστεί και άλλα είχαν κυριευθεί. Να σημειώσουμε ότι οι Έλληνες πλοιοκτήτες που διέθεταν τα πλοία τους στις ναυτικές επιχειρήσεις, ελάμβαναν αμοιβή, που εξοφλούνταν με τόκο από το εθνικό ταμείο σε τρία έτη. Την ίδια τύχη είχαν την επομένη ημέρα και τα τουρκικά πολεμικά πλοία που βρίσκονταν στον κόλπο στο Τρίκερι Πηλίου, εναντίον των οποίων ο Άστιγξ επιτέθηκε. Στη σύγκρουση αυτή σκοτώθηκε ο σπουδαίος βρετανός φιλέλληνας James Hall. Και ενώ η ελληνική δύναμη έχοντας υποστεί αρκετές ζημιές, επέστρεψε στον Πόρο, τη ναυτική της βάση, η «Καρτερία» συνέλαβε άλλα 4 μεταγωγικά που έρχονταν από την Εύβοια.

Επίσης στις 30 Σεπτεμβρίου 1827 η «Καρτερία» πέτυχε τη σημαντικότερη επιτυχία της σε όλο τον πόλεμο βυθίζοντας στον κόλπο της Ιτέας την τουρκική ναυαρχίδα και καταστρέφοντας 9 από τα 11 τουρκικά πλοία. Ο Άστιγξ κατέλαβε 3 μεγάλα μεταγωγικά και κατέσχεσε το πλούσιο φορτίο τους. Η μεγάλη νίκη της ναυμαχίας της Ιτέας τόνωσε το ηθικό των Ελλήνων, αφού την περίοδο αυτή είχαν χάσει το Μεσολόγγι και την Αθήνα με αποτέλεσμα όλη η Στερεά Ελλάδα να ελέγχεται από τους Τούρκους και η επανάσταση να κινδυνεύει να σβήσει. Ο Άστιγξ, ύστερα από τη νίκη του θα μπορούσε χωρίς προβλήματα να αποβιβάσει στρατεύματα και εφόδια στη Στερεά Ελλάδα. Οι ομάδες του Κώστα Μπότσαρη,

του Κίτσου Τζαβέλα, του Δημητρίου Υψηλάντη και του βρετανού στρατηγού Church, ξεκίνησαν μια σειρά από στρατιωτικές επιχειρήσεις για ανακατάληψη θέσεων στη Στερεά Ελλάδα. Επίσης η ναυμαχία της Ιτέας ήταν σημαντική και για το ότι ήταν η πρώτη μεγάλη πολεμική επιχείρηση στην οποία συμμετείχε ατμοκίνητο πολεμικό πλοίο. Όπως και στο Τρίκερι πριν, έτσι και στην Ιτέα ο Άστιγξ δοκίμασε για πρώτη φορά στη στρατιωτική ιστορία όλου του κόσμου ατμοκίνητο πλοίο και νέες τακτικές πυροβολικού. Ο αρχηγός του ελληνικού ναυτικού, ναύαρχος Cochrane, συνεχάρη τον Άστιγξ για τη μεγάλη νίκη. Το σπουδαιότερο όμως ήταν ότι έδειξε στους Έλληνες ότι δεν πρέπει στις ναυτικές επιχειρήσεις να στηρίζονται στη μίσθωση ιδιωτικών πλοίων, αλλά να συγκροτήσουν στόλο που θα ανήκε στην κυβέρνηση.

Ακόμα, στις 17 Δεκεμβρίου 1827 η «Καρτερία» πολιορκήσε και στις 27 Δεκεμβρίου 1827 ανακατέλαβε το Βασιλάδι, οχυρωμένη νησίδα στη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου, την οποία κατείχαν οι Τούρκοι από τις 25 Φεβρουαρίου 1826. Την ημέρα που οι Έλληνες ανακατέλαβαν το Βασιλάδι, ο Ιωάννης Καποδίστριας περνούσε το Ιόνιο Πέλαγος, πηγαίνοντας προς το Ναύπλιο για να αναλάβει τα καθήκοντά του ως πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδος.

Το Μάιο του 1828 ο Άστιγξ, ευρισκόμενος στο Ιόνιο, με εντολή του αρχιστρατήγου Church επιχείρησε να καταλάβει το

Αιτωλικό, το προπύργιο του Μεσολογγίου. Διακαής πόθος του ήταν η απελευθέρωση του Μεσολογγίου, της πόλης που άφησε την τελευταία του πνοή ο μεγάλος φιλέλληνας Λόρδος Βύρων και αποτελούσε σύμβολο ηρωισμού και αυτοθυσίας. Επί πλέον η κατάληψη του Μεσολογγίου από τις Ελληνικές δυνάμεις θα σήμαινε ότι οι Έλληνες αποκτούσαν τον έλεγχο της Δυτικής Στερεάς και αυτό θα βοηθούσε τον Καποδίστρια στις διαπραγματεύσεις του για την επέκταση των Ελληνικών συνόρων προς το βορά. Μετέφερε για το σκοπό αυτό από την «Καρτερία» μεγάλο τηλεβόλο και από το μεσημέρι της 11^{ης} Μαΐου άρχισε σφοδρό κανονιοβολισμό εναντίον του Αιτωλικού, προετοιμάζοντας έφοδο για τη νύχτα της ίδιας ημέρας. Το πλοiάριο όμως που μετέφερε τα εκρηκτικά ανεφλέγη και τραυματίστηκε σοβαρά. Του έδεσαν πρόχειρα το τραύμα γιατί ο γιατρός του πλοίου «Καρτερία» Heinrich Treiber είχε μετατεθεί και δεν είχε αντικατασταθεί. Αν και τραυματισμένος, ήθελε να επιστρέψει ανάμεσα στους συμπολεμιστές του. Ωστόσο κανείς δεν είχε υποψιαστεί την σοβαρότητα της κατάστασής του. Ο υπεύθυνος αρχίατρος Gosse που ενημερώθηκε από τους συναγωνιστές του, χωρίς να γνωρίζει λεπτομέρειες για το τραύμα, δεν θεώρησε ότι ήταν κάτι ανησυχητικό. Όταν αργότερα είδε από κοντά το τραύμα διαπίστωσε ότι εξελισσόταν σε γάγγραινα. Θεώρησε απαραίτητο ότι έπρεπε να μεταφερθεί στη Ζάκυνθο όπου

υπήρχαν περισσότερα μέσα, προκειμένου να του αποκόψουν το πληγωμένο χέρι. Μέσα σε φοβερούς πόνους και ενώ προαισθανόταν το τέλος του, έγραψε τη διαθήκη του και ανέθεσε καθήκοντα στο νέο πλοίαρχο και αντιπλοίαρχο της «Καρτερίας». Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού όμως άφησε την τελευταία του πνοή, στις 20 Μαΐου 1828 βυθίζοντας σε θλίψη και βαρύτατο πένθος τους Έλληνες. Ήταν μόλις 34 ετών.

Η σορός του μεταφέρθηκε στην Αίγινα, όπου βαλσαμωμένος, τοποθετήθηκε στην κρύπτη της εκκλησίας του ορφανοτροφείου. Η κηδεία του έγινε τον επόμενο χρόνο με μεγάλες τιμές στον Πόρο Τροιζηνίας. Εκεί τον μετέφερε, με τη συνοδεία μοίρας πολεμικών πλοίων, το πλοίο «Καρτερία» πάνω στο οποίο επέβαινε ο κυβερνήτης της Ελλάδας Ιωάννης Καποδίστριας. Τον επικήδειο εκφώνησε ο Σπυρίδων Τρικούπης, ο οποίος στην ομιλία του μεταξύ άλλων ανέφερε «...απέθανεν την 20^η Μαΐου, καταλιπών μνήμην ανεπίληστον αφιλοκερδούς φιλελληνισμού, ενδόξων υπέρ ελευθερίας αγώνων και ακεραίου χαρακτήρος...» Το 1861 τα οστά του μετακομίσθηκαν στο ναύσταθμο του Πόρου, όπου και στήθηκε μνημείο προς τιμή του. Η καρδιά του, που διατήρησε ο G. Finlay, έχει ταφεί στην Αγγλικανική εκκλησία των Αθηνών.

Προτομή του Άστιγξ βρίσκεται στον Κήπο των Ηρώων στο Μεσολόγγι. Ανεγέρθηκε με δαπάνη των Δήμων της

Ελλάδας και τα αποκαλυπτήρια έγιναν την 1η Ιουνίου 1928, 100 χρόνια από το θάνατό του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γιάννη Κουφού, Ο Κήπος των Ηρώων, ΑΘΗΝΑ 2007
- ΦΥΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΑΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΟΜΟΙΩΜΑΤΑ ΠΛΟΙΩΝ ΤΟΥ Δ. ΜΑΡΑ,Τ.Ε.Ι . Μεσολογγίου,2012
- ΠΑΠΥΡΟΣ ΛΑΡΟΥΣ ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ, τ. 12ος
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, τ. ΙΒ , Εκδοτική Αθηνών